

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการที่ประเทศไทยมีความพยายามจะพัฒนาทางเศรษฐกิจให้เจริญรุดหน้า โดยมุ่งหวังจะให้มีการพัฒนาให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมในอนาคต ส่งผลให้สภาพการณ์ปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในสังคมไทย นโยบายที่มุ่งพัฒนาระบบการค้าภายในประเทศและในขณะเดียวกันรายได้หลักของประเทศที่พึ่งพิงอยู่กับภาคการค้าระหว่างประเทศในอัตราส่วนที่สูงมาก ดังนั้นจากการพัฒนาดังกล่าว ส่งผลให้กิจการด้านคมนาคมและขนส่งเริ่มเข้ามามีบทบาทอย่างมากในระบบเศรษฐกิจของประเทศ ธุรกิจในการขนส่งซึ่งประกอบไปด้วยการขนส่งทางน้ำ ทางบก และทางอากาศมีทั้งที่ดำเนินงานโดยภาคเอกชนและภาครัฐวิสาหกิจ กิจการเหล่านี้มีทั้งที่เป็นธุรกิจในครัวเรือนขนาดเล็กและกิจการขนถ่ายสินค้าในเรือเดินทะเลระหว่างประเทศ ตลอดจนการขนส่งในขอบเขตทั่วประเทศ (พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ และ นภาพร อติวานิชยพงศ์, 2530)

ธุรกิจในการขนส่งทางน้ำได้กลายเป็นธุรกิจที่จำเป็นในยุคของการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงทำให้ธุรกิจในด้านนี้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่เนื่องจากธุรกิจดังกล่าวมีการกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเขตเมืองหลักในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทำให้ธุรกิจในการนี้ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการอพยพแรงงานจากชนบทหลังไหลเข้าสู่เมืองเพิ่มขึ้น แรงงานที่อพยพมาจากชนบทนี้เองจะเป็นกลุ่มที่รับสภาพการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตอย่างรวดเร็ว ซึ่งการอพยพย้ายถิ่นนั้นมิใช่แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงสถานที่อยู่อาศัยเท่านั้นแต่เป็นการเปลี่ยนสังคมสภาพแวดล้อมใหม่ เปลี่ยนระบบการดำเนินชีวิตใหม่ โดยปกติแล้วผู้ย้ายถิ่นจะประสบปัญหาในเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่ เมื่อปัญหาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากความแออัดของประชากรจะทำให้ผู้ย้ายถิ่นปรับตัวได้ยากยิ่งขึ้น และถ้าเป็นผู้ย้ายถิ่นที่มาจากท้องถิ่นไกล ๆ เช่น ชนบทด้อยพัฒนาหรือผู้ย้ายถิ่นที่ไม่เคยมีประสบการณ์การใช้ชีวิตในเขตเมืองแล้วจะทำให้ปรับตัวไม่ได้ ประชากรบางส่วนอาจย้ายกลับหรือย้ายต่อไป แต่บางส่วนที่มีความจำเป็นต้องอยู่ก็จะอยู่ในสภาวะที่มีความกดดันสูง ซึ่งสร้างความเครียดให้ประชากรเหล่านั้น ในที่สุดอาจหาทางออกด้วยการสร้างปัญหาให้สังคม (อุษณีย์ พึ่งปาน, 2528)

ในด้านการปรับตัวของมนุษย์แต่ละคนจะปรับตัวหรือแสดงพฤติกรรมอย่างไรอย่างหนึ่งออกมาส่วนหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงและสิ่งเร้าภายในร่างกายมนุษย์เอง คือหมายถึงเป็นไปตามความต้องการของมนุษย์แต่ละคน เช่น ความต้องการที่จะรับประทานอาหารหรือความต้องการพักผ่อน เป็นต้น อย่างไรก็ตามพฤติกรรมอีกส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับสังคม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ มนุษย์ทุกคนต้องการการยอมรับจากสังคม ดังนั้นการที่แต่ละบุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างไรอย่างหนึ่งออกมาจึงเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งของสังคม (Social process) กระบวนการที่จะสร้างความรู้สึกรับรู้ของการเป็นตัวของตัวเอง (Self) นั้น เริ่มจากครอบครัว ประเพณี ศาสนา วัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมมนุษย์ได้สร้างขึ้นมาจากครอบครัว เป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุดและเป็นสถาบันแรกของมนุษย์ ครอบครัวจึงมีบทบาทที่สำคัญที่จะช่วยให้บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัวมีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับและมีความสามารถในการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และทำให้บุคคลเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ (เดือนเพ็ญ ดั่งชะฤกษ์ และ จุฑารัตน์ มัณฑนาพงศ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529) ดังนั้น แม้ว่าครอบครัวจะเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดก็ตาม แต่ก็มีความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และมีบทบาททำให้มนุษย์ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมมากกว่าสถาบันอื่นใด

เมื่อพิจารณาในด้านของแรงงานในกิจการบรรทุกขนถ่ายในโกดังสินค้า ซึ่งเป็นแรงงานนอกระบบและเป็นแรงงานไร้ฝีมือ โดยมากเป็นแรงงานอพยพจากชนบทในภาคการเกษตรต้องประสบกับภาวะการได้รับค่าแรงอยู่ในระดับต่ำและไม่มีสวัสดิการด้านแรงงานอีกทั้งในทศวรรษที่ผ่านมาเทคโนโลยีในด้านการคมนาคมขนส่งได้พัฒนารุดหน้าไปมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจการขนส่งทางน้ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้แรงงานกรรมกรในกิจการเหล่านี้ และก่อให้เกิดปัญหาการเลิกจ้างคนงานเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน (พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ และ นภาพร อติวานิชพงศ์, อ้างแล้ว) นอกจากนั้นกิจการประเภทดังกล่าว มีลักษณะการทำงานเฉพาะที่แตกต่างจากกิจการประเภทอื่น ๆ ส่งผลให้วิถีชีวิตของกรรมกรย่อมแตกต่างจากกรรมกรประเภทอื่น ๆ นอกจากปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสังคมเมืองแล้ว กรรมกรบางส่วนต้องปรับตัวกับปัญหาการเลิกจ้างแรงงานอันเนื่องจากเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่แรงงานคนดังได้กล่าวมาแล้วด้วยเหตุนี้เพื่อความเข้าใจวิถีชีวิตกรรมกร ในฐานะของกลุ่มวัฒนธรรมย่อย (Subculture) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่รวมกันเป็นสังคมไทย ดังนั้นควรจะทราบถึงการปรับตัวต่อสภาพปัญหาต่างๆ ที่ตามมาหลังการอพยพแรงงานเพื่อนำข้อมูลเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนา หรือเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาในภายภาคหน้า

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตในเชิงองค์ภาพรวม(Holistic Approach) ของกรรมกรในกิจการขนส่งทางน้ำประเภทบรรทุกขนถ่ายในโกดังสินค้าและครอบครัวในฐานะที่เป็นกลุ่มวัฒนธรรมย่อย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการปรับตัวทางวัฒนธรรมของกรรมกรและครอบครัวในกิจการบรรทุกขนถ่ายในโกดังสินค้าที่ย้ายถิ่นมาจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา

1. แนวความคิดที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวัฒนธรรมย่อย

มนทัศน์เรื่องวัฒนธรรมตามแนวความคิดทางมานุษยวิทยา ได้รับการพัฒนาขึ้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยนักมานุษยวิทยาท่านแรกที่ใช้คำว่าวัฒนธรรมคือ Sir Edward B. Tylor (อ้างใน ยศ สันตสมบัติ, 2537) ในหนังสือ Primitive Culture (1871) ได้ให้คำจำกัดความของ "วัฒนธรรม" ไว้ว่าวัฒนธรรมคือ "ผลรวมของระบบความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม กฎหมาย ประเพณี ตลอดจนความสามารถและอุปนิสัยต่างๆซึ่งเป็นผลมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม" นักมานุษยวิทยารุ่นต่อๆมาได้แปลความหมายของคำว่าวัฒนธรรมแตกต่างกันออกไปตามแนวความคิดและทฤษฎีที่นักมานุษยวิทยาแต่ละท่านใช้ ในปี ค.ศ. 1952 A.L. Kroeber และ Clyde Kluckhohn (อ้างใน ยศ สันตสมบัติ, อ้างแล้ว) ได้สำรวจงานเขียนทางด้านมานุษยวิทยา และพบว่านักมานุษยวิทยาได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมต่างกันออกไปกว่า 100 ความหมายโดยส่วนใหญ่แล้วคำจำกัดความของวัฒนธรรมมักจะเน้นถึงระบบความเชื่อ(belief system) และค่านิยมทางสังคม (social values) วัฒนธรรมมิใช่พฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ แต่เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคมซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ วัฒนธรรมคือกฎระเบียบหรือมาตรฐานของพฤติกรรมที่คนในสังคมยอมรับ วัฒนธรรมคือวิถีชีวิต (way of life) ของคนในสังคม เป็นต้น

จากการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมต่างๆทั่วโลก นักมานุษยวิทยาได้สรุปลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไว้ 6 ประการด้วยกันคือ

1. วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วม (shared ideas) และค่านิยมทางสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรม

2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ (culture is learned) ที่ละเล็กละน้อยจากการเกิดและเติบโตมาในสังคมแห่งหนึ่ง วัฒนธรรมเปรียบเสมือน "มรดกทางสังคม" ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม (enculturation) ซึ่งรวมทั้งการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับสั่งสมมาจากการเป็นสมาชิกสังคม

3. วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ (symbol) พฤติกรรมของมนุษย์มีต้นกำเนิดมาจากการใช้สัญลักษณ์ ชีวิตประจำวันของเราเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ต่างๆไม่ว่าจะเป็น เงินตรา สัญญาณไฟจราจร หรือสัญลักษณ์ทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป เป็นต้น สัญลักษณ์สำคัญที่มนุษย์ใช้ก็คือ ภาษา ภาษาและระบบสัญลักษณ์อื่น ๆ ยังช่วยให้มนุษย์สามารถเก็บรวบรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติอย่างเป็นระบบ และสามารถถ่ายทอดความรู้นั้นไปยังคน รุ่นหลังต่อไป

4. วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา ในลักษณะนี้วัฒนธรรมมีหน้าที่สนองตอบความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สอนให้มนุษย์รู้จักหาอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ วางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนเพื่อให้สังคมทำงานไปได้อย่างมีระบบ นอกจากนี้วัฒนธรรมยังช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม เป็นพื้นฐานของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเพื่อความเจริญและความอยู่รอดของมนุษย์

5. วัฒนธรรม คือ กระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ในกระบวนการกำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่างๆ นี้เอง มนุษย์ได้สร้าง "สถาบัน" หรือ "องค์กร" ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่รองรับการตีความดังกล่าวข้างต้น เช่นเมื่อมีการกำหนดนิยามความหมายของอำนาจก็ย่อมมีการจัดตั้งองค์กรหรือสถาบันทางการเมืองขึ้นมาตามการตีความดังกล่าว

6. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา (ยศสันตสมบัติ, อ้างแล้ว)

อานนท์ อากาศิกร และรัชนิกร เศรษฐ์ (อ้างใน ลือชา ธรรมวินัยสถิต, 2532) จำแนกองค์ประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมได้ดังนี้

1. องค์ประกอบเกี่ยวกับความคิด (Concepts) ได้แก่ ความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ และอุดมการณ์ต่าง ๆ
2. องค์ประกอบเกี่ยวกับพิธีการ (Usages) ได้แก่ขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งแสดงออกมารูปพิธีกรรมต่าง ๆ

3. องค์ประกอบเกี่ยวกับองค์การ (Organization) ได้แก่ องค์การ สถาบัน สมาคม สโมสร ซึ่งได้ตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน คือมีกฎเกณฑ์ มีระเบียบข้อบังคับมีวิธีการดำเนินงานอย่างมีระบบ และมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน

4. องค์ประกอบเกี่ยวกับวัตถุ (Instrumental and Symbolic Objects) วัตถุที่มีรูปร่างสามารถจับต้องได้ เรียกว่าวัฒนธรรมทางวัตถุ ส่วนวัตถุที่ไม่มีรูปร่างแต่เป็นเครื่องหมายแสดงถึงสัญลักษณ์ (Symbol) ได้แก่ ภาษา และตัวเลข เป็นต้น

นอกจากการจำแนกองค์ประกอบของวัฒนธรรมโดยใช้องค์ประกอบทั้ง 4 ข้อ ดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีการจำแนกองค์ประกอบของวัฒนธรรมโดยใช้สถาบันสังคมเป็นหลักด้วย ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจะประกอบด้วยสถาบันสังคมนั้นๆ ซึ่งแต่ละสังคมจะมีสถาบันต่างๆ ดังต่อไปนี้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ อ่างใน ลือชา ธรรมวินัยสถิต, อ่างแล้ว)

1. สถาบันครอบครัว ได้แก่ แบบแผนการคิด และการกระทำเกี่ยวกับเพศ การเพิ่มสมาชิกใหม่โดยวิธีธรรมชาติ และเครือญาติของคนในสังคมนั้น

2. สถาบันเศรษฐกิจ ได้แก่ แบบแผนการคิดการกระทำเกี่ยวกับการทำมาหากินเพื่อดำรงชีวิต การผลิตสินค้าและการแจกจ่ายสินค้าและบริการ เพื่อการกินการใช้ของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ

3. สถาบันการศึกษา ได้แก่ แบบแผนการคิดและการกระทำเกี่ยวกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมนั้น จากคนชั่วอายุหนึ่งไปยังคนอีกชั่วอายุหนึ่ง เพื่อความต่อเนื่องของวัฒนธรรม และการดำรงอยู่ของสังคม

4. สถาบันการเมืองการปกครอง ได้แก่ แบบแผนการคิดการกระทำเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การทำงานส่วนรวม การตัดสินใจร่วมกัน การจัดการขัดแย้ง และการ ปกป้องคุ้มครองสมาชิกและสังคมจากการรุกรานของสังคมอื่น

5. สถาบันศาสนา ได้แก่ แบบแผนการคิดการกระทำเกี่ยวกับตัวมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อที่มนุษย์จะได้เข้าใจตัวเองและเข้าใจสภาพแวดล้อม รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้น

6. สถาบันภาษาและการสื่อสาร ได้แก่ แบบแผนในการคิดและการกระทำเกี่ยวกับการสื่อความหมายระหว่างกัน ซึ่งประกอบด้วยระบบสัญลักษณ์และเครื่องมือต่างๆ ในการสื่อ ความหมายระหว่างกันของคนในแต่ละสังคม

7. สถาบันศิลปะและนันทนาการ ได้แก่ แบบแผนในการคิดการกระทำเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจ การสร้างสิ่งสวยงาม ความไพเราะ เพื่อความสุขกายสบายใจของมนุษย์แต่ละสังคม

8. สถาบันสาธารณสุข ได้แก่ แบบแผนในการคิดการกระทำเกี่ยวกับการรักษา สุขภาพอนามัย ให้มีความแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน

สำหรับแนวความคิดที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมย่อย (Subcultures) ได้มีนักวิชาการที่กล่าวถึง วัฒนธรรมย่อยไว้หลายท่าน เช่น George J. Bryjak และ Michael P. Soroka (1994) Joan Ferrante (1992) เป็นต้น โดยสรุปแล้วจะให้นิยามความหมายของวัฒนธรรมย่อยไปในแนวเดียวกัน กล่าวคือ วัฒนธรรมย่อย หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่ใช้วัฒนธรรมบางส่วนร่วมกับวัฒนธรรมหลัก (Dominant Culture) แต่ในเวลาเดียวกันก็มีวัฒนธรรมเฉพาะที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมหลัก เช่น มีค่านิยม บรรทัดฐาน ภาษา หรือ วัฒนธรรมทางวัตถุที่เด่นชัดเป็นของตนเอง

วัฒนธรรมย่อยแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ เช่น วัฒนธรรมย่อยทางเพศ (Sex subcultures) วัฒนธรรมย่อยทางอายุ (Age subcultures) วัฒนธรรมย่อยทางเชื้อชาติ (Ethnic subcultures) วัฒนธรรมย่อยทางศาสนา (Religious subcultures) วัฒนธรรมย่อยตามท้องถิ่น (Regional subcultures) วัฒนธรรมย่อยตามอาชีพ (Occupational subcultures) วัฒนธรรมย่อยทางกิจกรรมทางการเมือง (Political Affiliation subcultures) วัฒนธรรมย่อยตามกิจกรรมนันทนาการ (Recreational subcultures) วัฒนธรรมต่อต้าน (Countercultures)

ดังจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมย่อยสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ได้เลือกใช้แนวความคิดที่เกี่ยวกับกลุ่มวัฒนธรรมย่อย ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรมย่อยตามท้องถิ่น และ วัฒนธรรมย่อยตามอาชีพ

วัฒนธรรมย่อยตามท้องถิ่น (Regional subcultures) หมายถึง สมาชิกของสังคมที่อยู่ในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ย่อมมีความแตกต่างกันในวัฒนธรรม เช่น คนไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับ คนไทยภาคใต้จะมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น อาหาร การแต่งกาย ภาษาพูด ประเพณี ความเชื่อ เป็นต้น (ลือชา ธรรมวินัยสถิต, อ้างแล้ว)

วัฒนธรรมย่อยตามอาชีพ (Occupational subcultures) หมายถึง คนที่อยู่ในอาชีพใดก็มัก จะมีวัฒนธรรมในอาชีพนั้น ๆ ซึ่งต่างกับคนที่อยู่ในอาชีพอื่น ๆ กลุ่มวัฒนธรรมย่อยตามอาชีพ เช่น ชาวไร่ ชาวนา กรรมกร แพทย์ ทหาร ฯลฯ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเช่น กลุ่มวัฒนธรรมย่อยตามอาชีพ ทหารจะมีระเบียบแบบเฉพาะที่แตกต่างจากอาชีพอื่นมีค่านิยมและบรรทัดฐานเน้นหนักไปในทางที่เร่งรัดต้องการให้มีความกล้าหาญและสามารถฆ่าศึกศัตรูได้ ถูกฝึกให้ต่อสู้ด้วยเครื่องมือทางการทหารและมีภาษาเฉพาะที่ใช้พูดในกลุ่มตนเอง อีกทั้งยังสามารถดูดซับครอบครัวให้เข้าสู่สังคมทหารได้ เป็นต้น

2. แนวความคิดที่เกี่ยวกับครอบครัว

Burgess และ Locke (อ้างใน โสกา ชปีลมันน์, 2534) อธิบายว่า ครอบครัวจะต้องมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ครอบครัวประกอบด้วยบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันโดยการแต่งงานหรือมีความผูกพันของสายโลหิตหรือการมีบุตรบุญธรรม การแต่งงานจะแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยา ส่วนความผูกพันทางสายโลหิต คือ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ และบุตร รวมทั้งบุตรบุญธรรมด้วย

2. สมาชิกของครอบครัวเหล่านี้อยู่ร่วมกันภายในครัวเรือนเดียวกันหรือบางครั้งแยกไปอยู่ต่างหาก สมัยโบราณครอบครัวจะมีสมาชิก 3-5 ครัวเรือน ปัจจุบันครัวเรือนจะมีขนาดเล็กลงบางครั้งและอาจประกอบด้วย สามี ภรรยาและบุตรเท่านั้น

3. ครอบครัวเป็นหน่วยของการติดต่อโต้ตอบระหว่างบุคคล เช่น สามี-ภรรยา พ่อแม่ ลูก พี่น้อง โดยสังคมแต่ละแห่งจะกำหนดบทบาทของแต่ละคนในครอบครัวไว้ ซึ่งขึ้นอยู่กับประเพณีของแต่ละแห่ง ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่แต่ทุกคนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เอาใจใส่กัน สั่งสอนและจิตใจผูกพันกัน

4. ครอบครัวถ่ายทอดรักษาวัดชนธรรม สมาชิกจะถ่ายทอดและรับแบบของความประพฤติในการปฏิบัติต่อกัน

สนิท สมัครการ (2519) ให้ความหมายของครอบครัวว่า หมายถึง กลุ่มบุคคลที่รวมกันโดยอาศัยความสัมพันธ์ทางสายเลือด (Biological) ประการหนึ่ง และ/หรือ โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการแต่งงาน (Conjugal) กลุ่มคนที่รวมกันอยู่จะมีมาก น้อยเพียงใดก็ได้แล้วแต่ "แบบ" (type) ของครอบครัว (ครอบครัวของมนุษย์ในสังคมต่าง ๆ นั้นมีได้หลายแบบ และอาจแตกต่างกันออกไปได้แล้วแต่วัฒนธรรมของแต่ละสังคม)

Murdock (อ้างใน ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ, 2538) ให้ความหมายครอบครัวว่า ครอบครัว คือ กลุ่มสังคมซึ่งมีลักษณะที่สำคัญอันประกอบไปด้วย การมีที่อยู่อาศัยร่วมกัน การร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ และการทำหน้าที่ผลิตชาติพันธุ์มนุษย์ ครอบครัวประกอบด้วยมนุษย์ที่เป็นผู้ใหญ่ทั้งเพศชายและเพศหญิง และอย่างน้อยต้องมีคู่หนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกันโดยการยอมรับของสังคม และชายหญิงคู่นี้จะมีบุตรหนึ่งคน หรือมากกว่าอยู่ด้วย จะเป็นบุตรโดยสายเลือด หรือเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้

Murdock (1949) ได้ศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวจาก 250 สังคมทั่วโลก เขาเชื่อว่าครอบครัวเป็นสถาบันมูลฐานที่พบได้ในทุกสังคมโดยเฉพาะครอบครัวหน่วยกลางซึ่งเขากล่าวว่าเป็นกลุ่มการหน้าที่ที่แข็งแกร่งและเด่นชัดในทุกสังคมการที่ครอบครัวหน่วยกลางเป็นปรากฏการณ์

ที่เป็นสากล เพราะในทุกสังคมครอบครัวประเภทนี้จะแสดงการหน้าที่ที่สำคัญยิ่งต่อชีวิตมนุษย์อยู่ 4 ประการ คือ การหน้าที่ทางเพศ การหน้าที่ผลิตชาติพันธุ์มนุษย์ การหน้าที่ทางเศรษฐกิจ และ ประการสุดท้ายคือ การหน้าที่ด้านการศึกษา หรือการขัดเกลาทางสังคมแก่สมาชิก ในครอบครัวในเรื่องการหน้าที่ของครอบครัวหน่วยกลางดังกล่าวนี้ มีนักวิชาการที่เห็นด้วยอยู่ไม่น้อย แต่ในขณะเดียวกันก็มีผู้ที่ไม่เห็นด้วยและได้มีการวิพากษ์วิจารณ์ความเห็นของ Murdock โดยให้เหตุผลสรุปได้ว่า มนุษย์สามารถที่จะตอบสนองความต้องการทางเพศของตน โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการก่อตั้งครอบครัวหน่วยกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะในหลายสังคมมีการอนุญาตให้สมาชิกมีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกันได้ ทั้งก่อนและหลังการสมรส ดังนั้นการหน้าที่ทางเพศของครอบครัวหน่วยกลางจึงไม่ใช่แรงกระตุ้นหลักที่จะจูงใจให้คู่สมรสอยู่ด้วยกันอย่างมั่นคง ซึ่ง Murdock ก็ยอมรับและกล่าวว่า เรื่องเพศเป็นเรื่องที่สำคัญ แต่ไม่ใช่ปัจจัยหลักเพียงอย่างเดียวที่จะผดุงรักษาความเป็นปึกแผ่นของชีวิตสมรสของครอบครัวหน่วยกลาง

สำหรับการหน้าที่ผลิตชาติพันธุ์มนุษย์นั้น นักวิชาการโดยทั่วไปเห็นด้วยกับ Murdock ที่เชื่อว่าหากครอบครัวไม่ได้ทำหน้าที่นี้แล้ว มนุษย์คงจะสูญพันธุ์และสังคมมนุษย์ก็อาจถึงแก่การล่มสลายในที่สุด ในด้านการหน้าที่ทางเศรษฐกิจ ซึ่ง Murdock ยืนยันว่าทุกสังคมมนุษย์มีการแบ่งงานกันทำตามความเชี่ยวชาญ และมีการร่วมมือกันระหว่างเพศด้วย เขายังได้กล่าวต่อไปอีกว่า มนุษย์อาจมีเพศสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยไม่จำเป็นต้องมีความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจซึ่งพบเห็นได้เสมอ และในขณะเดียวกันชายหญิงที่มาเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจ เช่น มีการแบ่งงานกันทำก็ไม่จำเป็นต้องมีเพศสัมพันธ์ต่อกัน เช่น พี่ชายกับน้องสาว พี่สาวกับน้องชาย นายกับสาวใช้ หรือ นายจ้างกับเลขานุการและถึงแม้การตอบสนองความต้องการทางเพศและการหน้าที่ทางเศรษฐกิจสามารถที่จะกระทำนอกครอบครัวได้ก็ตาม แต่เมื่อใดก็ตามการหน้าที่ทั้งสองประการ ดังกล่าวแล้วได้ผนวกเข้าด้วยกันจะทำให้มีการสมรสเกิดขึ้นและโดยการสมรสนี้เองทำให้ ครอบครัว เกิดตามขึ้นมา

ในประการสุดท้าย Murdock ได้กล่าวถึงการหน้าที่ด้านการศึกษาหรือการขัดเกลาทางสังคมแก่สมาชิกในครอบครัวเป็นการหน้าที่ที่สำคัญยิ่งของครอบครัวหน่วยกลาง เพราะถ้าหากปราศจากเสียซึ่งการขัดเกลาทางสังคมแล้ว สมาชิกของครอบครัวจะไม่ได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมซึ่งคงเป็นไปไม่ได้ที่สมาชิกของครอบครัวจะดำรงชีวิตอยู่ได้โดยขาดวัฒนธรรมเกี่ยวกับการหน้าที่สองประการหลังของครอบครัวคือการเศรษฐกิจและการให้การศึกษาและการขัดเกลาทางสังคมแก่สมาชิกของครอบครัวนั้นโดยหลักการแล้วนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวความคิดของ Murdock แต่ก็มีนักวิชาการอีกส่วนหนึ่งได้โต้แย้งในด้านตัวแทน หรือหน่วย สังคมที่ทำหน้าที่ดังกล่าวโดยมีนักวิชาการที่ไม่เห็นด้วย ได้ยกตัวอย่างจากหลายสังคม เช่น สังคมจีน สังคมพวกละตินอเมริกา

สังคมพจนานายาร์ (Nayar) ในอินเดียและกลุ่มคิบบุตซ์ (Kibbutz) ใน อิสราเอล เป็นต้น มาแสดงให้เห็นว่าในสังคมต่างๆ เหล่านี้ หน่วยสังคมที่ทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจ และให้การศึกษาตลอดจนการขัดเกลาทางสังคมแก่สมาชิกในครอบครัวนั้นไม่ใช่ครอบครัวหน่วยกลาง ดังเช่นที่ Murdock (1949) ได้กล่าวอ้างในที่นี้ (ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ, อ้างแล้ว)

นอกจากนั้นได้มีนักวิชาการที่แยกหน้าที่หลักของครอบครัวเพิ่มเติมจากของ Murdock เช่น Horso C. Hunt (อ้างในพิชญ์ สมพอง, 2526) ในด้านหน้าที่ในการให้ความรักความเอ็นดูต่อเด็กในครอบครัว หน้าที่ในการให้สถานภาพโดยกำเนิด หน้าที่ในการปกป้องรักษาให้ความปลอดภัย

3. แนวความคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเป็นทฤษฎีหนึ่งทางมานุษยวิทยา ซึ่งมองวัฒนธรรมว่าเป็นการปรับตัวต่อปัญหาเบื้องต้นที่เกี่ยวกับการดำรงชีพเพื่อมีชีวิตอยู่ และการผลิต (งามพิศ สัตย์สงวน, อ้างแล้ว)

ชนัญ วงษ์วิภาค (ม.ป.ป) กล่าวถึง นิเวศวิทยาวัฒนธรรมเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางวัฒนธรรมและปรากฏการณ์ทางสภาพแวดล้อม มนุษย์อยู่รอดในสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้ เพราะอาศัยวัฒนธรรมเป็นเสมือนอุปกรณ์หลักในการปรับตัว

Julian Steward (อ้างใน ยศ สันตสมบัติ, อ้างแล้ว) ได้อธิบายแนวความคิดที่เกี่ยวกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่าเป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (adaptation) ของสังคม แนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญ คือ เทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นเงื่อนไขหลักกำหนด กระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของสังคมวัฒนธรรม ดังนั้น การปรับตัว คือการที่ประชากรที่ยังมีชีวิตอยู่ในชุมชนหรือสังคมต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้ โดยที่ส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ส่วนของวัฒนธรรมที่ปรับตัวโดยตรงมากที่สุด คือ ส่วนของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลง หรือแปรรูปทรัพยากรต่าง ๆ ให้เป็นอาหารของมนุษย์หรือระบบเศรษฐกิจนั่นเอง

4. แนวความคิดที่เกี่ยวกับการปรับตัว

การปรับตัว หมายถึง การเปลี่ยนจากสภาพสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคยกับวิถีชีวิตเดิมมาสู่วิถีชีวิตใหม่ที่ไม่คุ้นเคย นอกจากนั้นการปรับตัวยังหมายถึงกระบวนการปรับตัวที่มนุษย์พยายามทำให้เกิดความสมดุลกับสิ่งแวดล้อมโดยการปรับตนเองหรือปรับสิ่งแวดล้อมเพียงเพื่อประทังชีวิตให้อยู่รอดหรือเพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความพอเหมาะพอเจาะและสามารถอาศัยอยู่ในโลกนี้ได้ อย่างสุขสบายตามควรแก่อัตถภาพ (เดือนเพ็ญ คังชะฤกษ์และจุฑารัตน์ มัทธนาพงศ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529) การปรับตัวจำแนกออกได้หลายลักษณะโดยอาศัยแนวความคิดที่แตกต่างกัน เช่น แนวความคิดของการปรับตัวโดยอาศัยกาลเวลา ทฤษฎีแบบแผนวิธีการปรับตัวของ บัจเจกบุคคล แนวความคิดการปรับตัวโดยการพิจารณาจากพฤติกรรมที่แสดงออกภายหลังการปรับตัว เป็นต้น แต่สำหรับแนวความคิดที่เกี่ยวกับการปรับตัวที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้แนวความคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับการปรับตัว ได้แก่

แนวความคิดที่เกี่ยวกับการจัดลำดับของการปรับตัวออกเป็นขั้นตอนที่แตกต่างกันตามระดับของการผสมกลมกลืน ซึ่งมีผู้จัดขั้นตอนการปรับตัวตลอดจนศัพท์ที่ใช้ และคำจำกัดความแตกต่างออกไปบ้าง สำหรับขั้นตอนที่แตกต่าง เช่น Roy (1962) (อ้างใน อุษณีย์ พึ่งปาน, 2528) แบ่งกระบวนการปรับตัวเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation) วัดจากการเปรียบเทียบประชากรผู้ย้ายถิ่นกับผู้ไม่ย้ายถิ่นปลายทางในด้านการศึกษา ระดับความเป็นอยู่ และอาชีพ

2. การบูรณาการทางสังคม (social integration) วัดได้จากการที่ผู้ย้ายถิ่นอยู่ร่วมกับสังคมได้โดยไม่รู้สึกรบกวนแตกต่างไปจากสังคมเดิม

3. การบูรณาการทางสังคมอย่างถาวร (amalgamation) เป็นการรวมตัวอย่างถาวรโดยแยกไม่ออกว่าเป็นกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด เช่น การโอนสัญชาติ การแต่งงาน

ส่วน Germani (1964) (อ้างในอุษณีย์ พึ่งปาน, อ้างแล้ว) เห็นว่าระดับขั้นของการปรับตัวเริ่มจากขั้นการปรับตัว (adjustment) ให้เข้ากับสังคมใหม่ ต่อมาเมื่อผู้ย้ายถิ่นขยายบทบาทเข้าไปร่วมกิจกรรมกับสังคมใหม่จนเป็นที่ยอมรับในสังคมก็เป็นขั้นต่อไปของการปรับตัว และขั้นสุดท้ายก็คือ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติยอมรับเอาวัฒนธรรมของสังคมปลายทางอย่างไม่มี ข้อขัดแย้งซึ่งขั้นสุดท้ายนี้อาจจะเกิดกับบุคคลในรุ่นลูกหลานต่อมาเท่านั้น

ลักษณะขั้นตอนการปรับตัวของ Germani ดังกล่าวข้างต้นคล้ายกับการปรับตัวGehmacher (1974) ที่เรียกว่าการบูรณาการ (integration) กล่าวคือ ขั้นแรกปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

มีงานทำ และปฏิบัติตามกฎระเบียบ บทบาท หน้าที่ที่ได้รับ คือมีความตั้งใจจะอยู่ในสังคมใหม่ อย่างน้อยก็ช่วงระยะเวลาหนึ่ง ขั้นต่อมาคือมีความสัมพันธ์และเข้าร่วมกิจกรรมกับสังคมใหม่ ขั้นสุดท้ายเป็นการยอมรับวัฒนธรรมของสังคมใหม่ และคิดจะอยู่ในสังคมนั้นอย่างถาวร มีหลักฐาน บ้านเรือน และความมั่นคงทางสังคมเท่า ๆ กันผู้ไม่ย้ายถิ่น

ส่วน Taft (1966)(อ้างในอุษณีย์ ฟิงปาน,อ้างแล้ว) ได้ให้คำจำกัดความของการผสมกลมกลืน (assimilation) ว่าคือกระบวนการที่ผู้ย้ายถิ่น และคนในท้องถิ่นนั้นมีความสัมพันธ์ต่อกันเหมือนสังคมเดียวกัน และได้แบ่งขั้นตอนการปรับตัวออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การปรับตัวขั้นต้น วัดได้จากความต้องการที่จะอยู่ในท้องถิ่นปลายทางต่อไป และมีความพอใจในสังคมนั้นเหมือนกับบ้านของตนเอง
2. การปรับตัวขั้นที่ 2 พิจารณาจากพฤติกรรมต่าง ๆ การเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมนั้น ๆ รวมทั้งการใช้ภาษาของท้องถิ่นใหม่ด้วย
3. การปรับตัวขั้นที่ 3 ได้แก่ การยอมรับวัฒนธรรมใหม่ เลิกฝังใจอยู่กับเชื้อชาติ และวัฒนธรรมเดิม
4. การปรับตัวขั้นที่ 4 วัดได้จากระดับการศึกษา งานอาชีพที่ทัดเทียมกับคนในสังคมใหม่ มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นในสังคม

สำหรับการปรับตัวของครอบครัวนั้น เดือนเพ็ญ ศังชะฤกษ์ และจุฑารัตน์ มณฑนาพงศ์ (2529) อธิบายถึง ปัจจัยที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสามารถในการปรับตัว ได้แก่

1. ความต้องการในการปรับตัว ถ้ามีสิ่งเร้าซึ่งอาจจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ตาม บุคคลก็จะมีความต้องการที่จะปรับตัวจะทำให้ สามารถปรับตัวได้ดียิ่งขึ้น
2. ประสบการณ์และความคุ้นเคยจะทำให้คนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่า สิ่งที่เขาไม่เคยเห็นหรือคุ้นเคยมาก่อน
3. การศึกษาอบรม คนที่ได้รับการศึกษาอบรมมากจะมีความสามารถในการปรับตัวได้ดีกว่า คนที่ได้รับการศึกษาอบรมน้อยและการศึกษาอบรมนี้มีได้หมายความว่าการศึกษาที่ได้จากชั้นเรียนเท่านั้น
4. ฐานะทางเศรษฐกิจ คนที่ฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะสามารถปรับตัวได้ดีกว่าคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี

และปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการปรับตัวของครอบครัวและชุมชนหมายถึงครอบครัวหรือชุมชนจะปรับตัวได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัย ดังนี้

1. ความสามารถและความพร้อมของสมาชิกในครอบครัวที่พร้อมที่จะปรับตัวซึ่ง จะมีได้ต่อเมื่อสมาชิกในครอบครัวได้รับการเลี้ยงดูให้มีความเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย และจิตใจ อ่อนแอและมีความเข้าใจกัน ตลอดจนการมีโอกาสได้เรียนรู้ถึงความเป็นไปของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวของสมาชิกนั้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวกในการปรับตัว ซึ่งมีทั้งภาวะทางเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ ถ้าครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะสามารถปรับตัวได้ดี ถ้าฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี การปรับตัวของครอบครัวก็จะเป็นไปด้วยความยากลำบาก ส่วนสภาพของสังคมนั้น ถ้าเป็นสังคมที่ยอมรับให้มีการเปลี่ยนแปลง และยอมรับการเปลี่ยนแปลงครอบครัวก็จะสามารถปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ดี ซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมปิด ซึ่งไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ครอบครัวจะปรับตัวได้ยาก

สมมุติฐานหลัก

กรรมกรและครอบครัวที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมย่อยตามท้องถิ่น (Regional Subcultures) ต่างกันจะมีการปรับตัวที่แตกต่างกัน

สมมุติฐานรอง

1. กรรมกรและครอบครัวที่มีระยะเวลาในการย้ายถิ่นยาวนานกว่า มีผลต่อการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมมากกว่าครอบครัวที่มีระยะเวลาในการย้ายถิ่นน้อย
2. กรรมกรและครอบครัวที่มาจากภาคกลาง จะมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครได้ง่ายกว่ากรรมกรและครอบครัวที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ทำการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา (Anthropological Methods) เป็นหลักเพื่อศึกษาในเชิงองค์ภาพรวม (Holistic Approach) ทางสังคมและวัฒนธรรมของกรรมกรในกิจกรรมขนส่งทางน้ำประเภทบรรทุกขนถ่ายในโกดังสินค้า และศึกษาแบบเจาะลึกเฉพาะกรณีบทบาทของครอบครัว และการปรับตัวทางวัฒนธรรมของครอบครัวกรรมกรที่อพยพย้ายถิ่นมาจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหลัก

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

วิธีการศึกษา ดำเนินการศึกษา 2 แบบ คือ

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทฤษฎี แนวคิดและผลงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลเอกสารเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเมษายน พ.ศ.2538 รวมเวลา 4 เดือน

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Research) เน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลักและได้ปรับหรือเลือกใช้เทคนิคต่างๆ ที่นักมานุษยวิทยาโดยทั่วไปใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามตามความเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษกรณีศึกษา(Case Study) โดยได้ทำการศึกษกรณีศึกษาแยกเป็นกรณีศึกษกรรรมกรที่มาจากภาคกลาง 6 รายและกรณีศึกษกรรรมกรที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 ราย รวมทั้งได้ใช้การสัมภาษณ์ที่มีการวางแนวคำถามหลักไว้แล้ว (Structured Interview) เพื่อดูรายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างและการปรับตัวของครอบครัวกรรรมกรโดยแยกเป็นกรรรมกรจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือภาคละ 50 ครอบครัวรวมทั้งสิ้น 100 ครอบครัว ดังที่มีขอบเขตของการสัมภาษณ์ตามแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวผู้ถูกสัมภาษณ์

2. ลักษณะทั่วไปของครอบครัว

- ขนาดและโครงสร้างครอบครัวรวมทั้งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว

3. การปรับตัว

นอกจากนั้นได้ใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) โดยสังเกตการณ์ตามขอบเขต ดังนี้คือ

1. สังเกตการณ์ที่อยู่อาศัยและชุมชนที่กรรรมกรอาศัยอยู่ในเขตชุมชนบริเวณสหภาพแรงงานการขนส่งและบริการการขนส่งสินค้า

2. สังเกตการณ์สถานที่ทำงาน (โกดังสินค้า)

3. ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในครอบครัวเท่าที่สังเกตได้

4. พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวกรรรมกรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางวัฒนธรรม

ในขั้นตอนของการเก็บข้อมูลภาคสนามใช้ระยะเวลาเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2538 ถึงมกราคม พ.ศ. 2539 รวมเวลา 9 เดือน ใช้เวลาในการจัดทำรวมทั้งสิ้น 13 เดือน

ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เลือกพื้นที่ที่จะทำการศึกษาภาคสนาม คือ ชุมชนบริเวณใกล้เคียง

สหภาพแรงงานการขนส่งและบริการเสริมการขนส่งสินค้าออก ได้แก่ ชุมชนชอยหมอฝั่งอุทิศ และ บริเวณตรอกซึ่เลน แขวงบางปะกอก เขตราชบุรีบูรณะ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนที่มี กรรมกรในกิจการขนส่งทางน้ำประเภทโกดังสินค้าอยู่ในชุมชนดังกล่าวเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับ ชุมชนอื่นๆในเขตราชบุรีบูรณะและยังเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับโกดังสินค้าที่อยู่ในขอบข่ายที่ทำการ ศึกษาได้แก่ บริษัท แสงทอง (1968) จำกัด และโกดังกรุงสยาม สำหรับการเลือกกลุ่ม ตัวอย่างเลือกจากครอบครัวกรรมกรที่มีคุณลักษณะสำคัญ คือ พิจารณาจากครอบครัวกรรมกรที่มี สมาชิกบางคนหรือทุกคนย้ายถิ่นมาจากเขตภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่เนื่องจากไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอนของครอบครัวกรรมกรทั้งหมดที่อยู่ในชุมชนที่ทำการศึกษานี้ เพราะ ครอบครัวกรรมกรมีการอพยพย้ายถิ่นเข้า-ออกชุมชน ทำให้สถิติข้อมูลจำนวนครอบครัวกรรมกรมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ได้พิจารณาจัดเก็บข้อมูลจากครอบครัวกรรมกร ทั้งหมดรวม 100 ครอบครัว ซึ่งแยกออกเป็นครอบครัวกรรมกรที่ย้ายถิ่นมาจากภาคกลาง 50 ครอบครัว และครอบครัวกรรมกรที่ย้ายถิ่นมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 50 ครอบครัว

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับแรงงานมีการกล่าวถึงใน อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2535) กล่าวถึงการ เปลี่ยนวิถีชีวิตจากชาวชนบทมาเป็นชาวเมือง ซึ่งแรงงานที่เคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานในเมืองในสมัย ก่อนมักหางานทำชั่วคราวครั้งชั่วคราวในฤดูแล้ง พอหน้านา ก็พากันกลับ คนงานในยุคนั้นถือว่าตนเป็น ชาวนา และมีการดำเนินชีวิตตามแบบชาวนา แต่ในปัจจุบันชาวนาเคลื่อนย้ายมาทำงานในเมือง เริ่มต้องปึกหลักถาวร เพราะรายได้จากงานในเมืองเป็นรายได้หลักของครอบครัวไปแล้ว สาเหตุ สำคัญมาจากการล้มละลายของระบบการทำนา เช่น ข้าวในแต่ละปีขายไม่ได้ราคา หรือเก็บเกี่ยวได้ น้อยจนไม่พอยังชีพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น ชาวนาจึงต้องปรับ เปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเป็นแบบคนเมือง แต่การปรับเปลี่ยน สำหรับคนที่เคยมีวิถีชีวิตพึ่งพิง ธรรมชาติ ไม่ใช่ของง่าย เพราะชาวนาเติบโตมากับวัฏจักรของฤดูกาลเพาะปลูกมีระยะเวลาที่สอดคล้องกันในช่วง 12 เดือน สำหรับชีวิตในเมืองพบว่าทุกอย่าง ถูกเร่งจังหวะให้เร็วขึ้นต้องทำงานเร็วขึ้น กินอาหาร เร็วขึ้น วัฏจักรชีวิตแบบฤดูกาลหดหายไป คนงานต้องเผชิญปัญหาไม่ว่าด้านปากท้องหรือด้านการ ปรับตัวในเชิงสังคมและวัฒนธรรม โดยมากจะอยู่ในสภาวะจำยอมจึงขาดการ เตรียมตัวทางด้าน อาชีพ ประสบการณ์ในการเป็นคนงานนั้น แตกต่างจากความเคยชินและความสามารถเดิมที่ชาว นามืออยู่สิ้นเชิง คนงานในเมืองต้องมีความรู้ใหม่เกี่ยวกับชุมชนที่เข้ามาอาศัย การหาที่อยู่อาศัยที่ เหมาะสม คือเหมาะกับฐานะทางการเงินอยู่ใกล้กับที่ทำงานของตนในเรื่องของการศึกษาและการ

ปรับตัวทางอาชีพ คนงานจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับระบบงานทั้งหมดและขาดโอกาสที่จะพัฒนาความชำนาญในด้านอื่น ๆ เนื่องจากการศึกษาในระดับต่ำ นอกจากนั้นการเผชิญหน้ากับปัญหาทางวัฒนธรรม ในเรื่องนี้คนงานมักมีวิธีการของตัวเองในการรวมกลุ่ม และจัดกิจกรรมของตนเองเพื่อดำรงความเป็นอยู่ให้ใกล้เคียงกับรูปแบบในชนบทให้มากที่สุด

สร้าง แรงงานสยาม (นามแฝง, 2525) กล่าวถึง ลักษณะเด่นของวัฒนธรรมคนงานไทยในปัจจุบันว่า มีลักษณะของความไม่กล้าแสดงออกในด้านความคิด และการกระทำจะเห็นได้จากการที่คนงานมีปัญหาหรือความไม่สบายใจในการทำงานซึ่งอาจเกิดขึ้นจากอุปกรณ์เครื่องจักรหรือ จากเพื่อนร่วมงานที่มีอำนาจสูงกว่า ซึ่งมีใช่เป็นความผิดของคนงานโดยตรง คนงานมักจะเก็บกด ความรู้สึกที่ตอบโต้ หรือความไม่พอใจนั้นไว้ในใจ บ้างก็นำไปพูดคุยกับเพื่อนที่ตนสนิท ในที่สุดลักษณะของคนงานก็จะกลายเป็นความยอมจำนน ในส่วนของความเชื่อและศาสนา คนงานส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อเก่าอยู่มากเช่นเชื่อในโชคชะตา จึงแสดงออกมาในรูปแบบของการเสี่ยง เช่น การเล่นหวยได้ ดินการพนันต่าง ๆ เป็นต้น ความเข้าใจความรู้สึกของคนงานเองมีความเชื่อว่าที่ตนเอง ตระกะมาก ลำบาก เพราะเหตุว่าชาติก่อนทำบุญน้อยในความเชื่อนี้จึงส่งผลให้คนงานยังคงรักษาขนบธรรมเนียมดั้งเดิมไว้ นั่นคือการทำบุญตักบาตร จัดจตุรัสผ้าป่าสามัคคี เป็นต้น ลักษณะเด่นอีกประการ คือ ลักษณะเจ้าขุนมูลนาย สิ่งเหล่านี้แสดงออกชัดเจนในหมู่คนงานที่เป็นหัวหน้าคนงาน และมีอำนาจในการสั่งการจะวางตนอยู่เหนือกว่าคนงานพื้นฐานทั่วไป และไม่ยอมเข้าไปคลุกคลีด้วยเกรงว่าคนงานจะตีตัวเสมอตน กลัวจะเสียอำนาจในการสั่งการหรือการปกครองไป ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างคนงานชาย-หญิง อุตสาหกรรมบางประเภทมีคนงานชายมากกว่าหญิง เช่น เหล็กโลหะ ฯลฯ และบางประเภทมีคนงานหญิงมากกว่าชาย เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ ฯลฯ ซึ่งมักจะเป็นคนงานหนุ่มสาว การสร้างความสัมพันธ์ต่อกันย่อมจะมีเกิดขึ้นได้ง่าย จากสภาพทางสังคมและการทำงานร่วมกัน ซึ่งเอื้ออำนวยได้เปิดโอกาสให้คนงานชายบางคนอาจมีภรรยา หรือสร้างความสัมพันธ์ทางชู้สาวกับคนงานหญิงหลายคน และพยายามปิดความลับมิชอบจนก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ในท้ายที่สุดเป็นเรื่องของค่านิยมของคนงานที่ไม่นิยมอะไรจำเจ มักจะต้อง ปรับตัวเองเพื่อให้ได้สัมผัสกับสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ เช่นมีคนงานบางส่วนที่อยากเข้ามาทำงานในเมืองเพราะไม่ชอบทำอะไรทำนา และมีการรับเอาค่านิยมทางวัฒนธรรมแบบตะวันตก เช่น การฟังเพลง การเต้นรำ การแต่งกาย ซึ่งสามารถพบสิ่งเหล่านี้ได้ในขณะที่มีการชุมนุมนัดหยุดงานของคนงาน หรือในการประชุมใหญ่ของสหภาพฯบางแห่ง ที่นำเอาดนตรีสดริงไปเล่นประกอบงาน แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีอีกด้านหนึ่งของคนงานที่ยังคงยอมรับ วัฒนธรรมเดิมตามลักษณะท้องถิ่น ของตนเช่นการนิยมฟังเพลงลูกทุ่ง หมอลำ ลิเก เหล่านี้เป็นต้น

สำหรับการศึกษาในส่วนของ การปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นมีการศึกษาที่เกี่ยวข้อง คือการศึกษาของ Richardson (1957) ทำการศึกษาการย้ายถิ่นของชาวอังกฤษที่เข้าไปอยู่ใน ประเทศออสเตรเลียพบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่เข้าไปในระยะแรกจะแยกตัวออกจากสังคมไปอยู่ร่วมกันภายหลังเมื่อระยะเวลา 7 เดือนผ่านไปจึงเริ่มปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมใหม่

นภาพร โกยสมบุญ (2522) ทำการศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นจากภาค ตะวันออกเฉียงเหนือเข้าไปทำงานในจังหวัดภูเก็ตพบว่าโดยทั่วไปแล้วกรรมกรที่ย้ายเข้าไปทำงานจะ จับกลุ่มรวมกัน พูดภาษาอีสาน กินอาหารอีสาน และมีการปรับตัวผสมผสานกับชาวได้น้อยมากโดยทั่วไปการย้ายเข้าไปอยู่มีลักษณะเป็นผู้ย้ายถิ่นชั่วคราว การปรับตัวทางสังคมและสภาพแวดล้อมจึง ไม่ดีเท่าที่ควร เช่น ไม่สามารถพูดภาษาถิ่นได้มีบางส่วนเท่านั้นที่ฟังได้ เรื่องอาหารการกินมีจำนวนมากที่กินอาหารพื้นเมืองไม่ได้และไม่ชอบกิน เป็นต้น

จากการศึกษาในหมู่บ้านในภาคตะวันตกของเกาะชวา ในประเทศอินโดนีเซียโดย Hugo (1981) พบว่า 2 ใน 3 ของผู้ย้ายถิ่นและไม่ย้ายถิ่นต่างเชื่อว่าญาติหรือเพื่อนที่เข้ามาอยู่ก่อนจะช่วย ทำให้การปรับตัวง่ายขึ้น

Schnaiberg (1970) ทำการศึกษาเกี่ยวกับสตรีในประเทศตุรกีพบว่าผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมือง ในทุกช่วงอายุจะมีทัศนคติและพฤติกรรมที่ทันสมัยกว่าคนที่ไม่เคยอยู่ในเขตเมืองมาก่อน ส่วนการ ศึกษาในประเทศอินเดีย Zachariach (1966) พบว่าร้อยละ 30 ของชาย และร้อยละ 20 ของหญิง ที่ ย้ายเข้าเมืองบอมเบย์จะย้ายกลับภายหลังจากอยู่ได้ 3-4 ปี และทุกครั้งที่ย้ายกลับจะนำเอาวิถีชีวิต ของคนเมืองกลับไปด้วยเสมอ และ Penporn Tirasawat (1977) ได้กล่าวถึงผู้ย้ายถิ่นเข้า กรุงเทพนานครหรือเขตเมืองอื่น ๆ ที่เคยอยู่ในเมืองมาก่อนจะปรับตัวดีกว่าผู้ที่ย้ายมาจากชนบท ครั้งแรก นอกจากนี้ผู้ที่เคยย้ายถิ่นมากกว่า 1 ครั้งจะปรับตัวได้ดีกว่า เพราะมีประสบการณ์มาก่อน และสามารถเข้าใจสถานการณ์ในท้องถิ่นใหม่ได้รวดเร็ว (อุษณีย์ พึ่งปาน, 2528) พะเยีย สุทธิจำรูญ (2523) ทำการศึกษาการปรับตัวของพนักงานหญิงที่มีต่องานอุตสาหกรรม โดยศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างพนักงานที่อาศัยอยู่ในหอพักของบริษัท และพนักงานที่อาศัยอยู่นอกบริเวณบริษัท และพบ ว่าพนักงานหญิงที่อาศัยหอพักปรับตัวได้ดีกว่าพนักงานหญิงที่อาศัยนอกบริเวณบริษัท ในเรื่องความ เข้าใจลักษณะสังคมที่ตนอาศัยอยู่และพนักงานหญิงที่อาศัยนอกบริเวณบริษัทปรับตัวได้ดีกว่า พนักงานหญิงที่อาศัยหอพักในเรื่องความพึงพอใจในการทำงานอุตสาหกรรม

Zimmer (1955) ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นบุคคลในสังคมโดยวัด จากการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนพบว่าผู้ย้ายถิ่นจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากขึ้นตามระยะเวลาที่อยู่ และในที่สุดจะมีลักษณะเหมือนกับผู้ไม่ย้ายถิ่นปลายทาง ทั้งนี้ต้องใช้เวลาอย่างน้อย 5 ปี

ส่วน Aphichat Chamrathirong (1979) พบว่า ผู้ย้ายถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและไปทำบุญที่วัดน้อยกว่าเมื่ออยู่ในท้องถิ่นเดิมครั้งหนึ่ง แต่ทั้งนี้อาจจะเหมือนกับคนในกรุงเทพมหานครที่ไม่ค่อยมีเวลาที่จะไปทำบุญ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ทางศาสนา (อุษณีย์ พึ่งปาน, อ้างแล้ว) ในส่วนการปรับตัวทางศาสนา อุบล เสถียรปภิรณกรณ์ (2520) ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนไทยมุสลิมพบว่านักเรียนไทยมุสลิมที่มีความเคร่งศาสนาน้อย สามารถปรับตัวในด้านต่างๆ ได้ดีกว่านักเรียนที่มีความเคร่งศาสนามาก พิจารณาจากนักเรียนที่มีความเคร่งศาสนาน้อย จะใช้ภาษาไทยมากกว่า มีเพื่อนสนิทเป็นไทยพุทธมากกว่า ยินดีที่จะร่วมโต๊ะรับประทานอาหารกับนักเรียนไทยพุทธมากกว่า และสามารถปรับตัวเมื่ออยู่ท่ามกลางไทยพุทธได้ดีกว่านักเรียนที่มีความเคร่งศาสนา มาก นอกจากนั้นพบว่าภูมิหลังทางครอบครัว ได้แก่ อาชีพของบิดาและระดับการศึกษาของบิดาที่แตกต่างกัน มีผลต่อการปรับตัวในด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน คือนักเรียนที่มีบิดามีการศึกษาสูงและมีอาชีพเป็นพ่อค้ารับราชการ มีเพื่อนสนิทเป็นไทยพุทธมากกว่ามีการใช้ภาษาไทยมากกว่านักเรียนที่มีบิดามีการศึกษาต่ำและมีอาชีพเป็นเกษตรกรและประมง

การปรับตัวด้านอาชีพนั้น อุษณีย์ พึ่งปาน (2528) พบว่า ในเรื่องอาชีพนั้นส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ก่อนมิได้ปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่ย้ายเข้ามาภายหลัง ทั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากลักษณะเลือกสรรของประชากรที่เข้ามาอยู่ใหม่ กล่าวคือ เป็นประชากรที่มีคุณสมบัติดีกว่า เช่น มีการศึกษาสูง มีอาชีพดีและมีประสบการณ์จากท้องถิ่นเดิมหรือท้องถิ่นอื่นๆ เป็นต้น นอกจากนั้นผลการศึกษาที่เกี่ยวกับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเข้าเขตเมืองพบว่าผู้ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครปรับตัวในด้านต่างๆ ได้ยากกว่าผู้ที่เข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลอื่น ๆ อาจจะเนื่องมาจากกรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่ได้รับการพัฒนา และเต็มไปด้วยความหลากหลายและแตกต่างจากท้องถิ่นเดิมอย่างมาก การปรับตัวจึงทำให้ยากกว่า

การศึกษาการปรับตัวในวัยเด็กมีผู้ทำการศึกษา เช่น Sherly (1966) พบว่าเด็กที่ได้รับความรักจะมีความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กที่ขาดความรักจะไม่สามารถปรับตัวในสังคมได้ Elizabeth B. Hurlock (1964) ได้ศึกษาและพบว่า การปรับตัวของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับที่ขนาดครอบครัวแต่ขึ้นอยู่กับชนิดของครอบครัว ถ้าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดี สมาชิกในครอบครัวมีความกลมเกลียวกัน ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีก็จะไม่เกิดปัญหาในการปรับตัว Landis (1955) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของเด็กวัยรุ่นในด้านต่าง ๆ สรุปผลได้ดังนี้คือ

1. เด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ ปกครองแบบประชาธิปไตย โดยทั่ว ๆ ไปแล้วปรับตัวได้ดีกว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ ปกครองแบบมีอำนาจเหนือบุตร มีจำนวนเล็กน้อยเท่านั้นที่มีปัญหาในการปรับตัว
2. เด็กที่มาจากครอบครัวขนาดเล็กมีปัญหาในการปรับตัว มากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวขนาดใหญ่ และมีเพื่อนจำนวนน้อยกว่า
3. เด็กที่มาจากครอบครัวที่สภาพบ้านแตกมีปัญหาในการปรับตัว มากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวธรรมดาเล็กน้อย มีความเครียดมากกว่า มีวุฒิภาวะและมีความพร้อมในการรับผิดชอบ Boder และ Beach ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของเด็กที่อาศัยอยู่ในบ้านเช่าเพื่อต้องการทราบว่าเด็กปรับตัวทางสังคมต่างกันอย่างไร และองค์ประกอบที่ทำให้เด็กปรับตัวทางสังคมต่างกัน สรุปผลที่สำคัญได้ว่า องค์ประกอบที่ทำให้เด็กปรับตัวต่างกันคือ ทักษะคิดของพ่อแม่ที่มีอิทธิพลเหนือลูก และสัมพันธภาพระหว่างพ่อ แม่ กับลูก ทักษะคิดที่ดีของพ่อแม่จะทำให้ลูกปรับตัวทางสังคมได้ดี ทักษะคิดที่ผิดปกติต่าง ๆ ของพ่อแม่จะทำให้เกิดปฏิกิริยาเฉพาะอย่างในตัวลูกส่วนใหญ่แล้วครอบครัวที่มีลูกเป็นคนที่อาย สงบเสงี่ยม หรือปรับตัวทางสังคมไม่ได้ดีนั้น แม่มักมีอำนาจเด็ดขาดภายในบ้าน (ศศิวิมล โสภณพันธ์, 2523)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อจะได้ทราบถึงวัฒนธรรมของกรมกรในกิจกรรมขนส่งทางน้ำประเภทบรรทุกขนถ่ายสินค้าในโกดังสินค้า
2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาบทบาทครอบครัวกรมกรในลักษณะอื่น ๆ ที่แตกต่างและลึกซึ้งในระดับต่อไป
3. เพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะการปรับตัวทางวัฒนธรรมของครอบครัวกรมกรในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง
4. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกิจการขนส่งทางน้ำ และสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในทางวิชาการ เช่นนำไปใช้ในงานมานุษยวิทยาประยุกต์ เป็นต้น
5. เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาพิจารณาแก้ไขปัญหา ซึ่งมีผลเนื่องมาจากการปรับตัวและเป็นแนวทางในการลดปัญหาการขยายตัวของสังคมเมืองหรือปัญหาสังคมต่างๆ เพื่อรองรับประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามาในอนาคตอย่างเหมาะสม รวมทั้งยังสามารถบรรเทาปัญหาการดำเนินชีวิตในเมืองได้อีกแนวทางหนึ่ง

นิยามศัพท์

การบูรณาการ หมายถึง หนึ่งในวิธีของการปรับตัวที่ประสานเอาส่วนของวัฒนธรรมที่ต่างกัน ที่เข้ามารวมอยู่ในสังคมเดียวกันให้เกิดเป็นวัฒนธรรมอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นมา ดังนั้นส่วนของวัฒนธรรมที่มีการบูรณาการแล้วจะไม่พบว่ามีลักษณะของวัฒนธรรมเดิมที่มีลักษณะเด่นหรือแตกต่างจากวัฒนธรรมหลัก ซึ่งในที่นี้การบูรณาการจะเป็นไปตามกระบวนการของทฤษฎีการปรับตัว ดังที่ได้กล่าวไว้ในหน้าที่ 10 - 11

การปรับตัว หมายถึง การเปลี่ยนจากสภาพสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคยกับวิถีชีวิตเดิมมาสู่วิถีชีวิตใหม่ที่ไม่คุ้นเคย นอกจากนั้นการปรับตัวยังหมายถึงกระบวนการปรับตัวที่มนุษย์พยายามทำให้เกิดความสมดุลกับสิ่งแวดล้อมโดยการปรับตนเองหรือปรับสิ่งแวดล้อมเพียงเพื่อประทังชีวิตให้อยู่รอดหรือเพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความพอเหมาะพอเจาะและสามารถอาศัยอยู่ในโลกนี้ได้อย่างสุขสบายตามควรแก่อัตตภาพ

การย้ายถิ่น หมายถึง การเคลื่อนที่ของประชากรในทางพื้นที่ กล่าวคือ เป็นการที่บุคคลย้ายที่อยู่จากเขตการปกครองหนึ่งไปยังเขตการปกครองอื่น ทั้งนี้โดยมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตที่ทำการศึกษา (เขตราชบุรีบูรณะ) นานกว่า 3 เดือนขึ้นไป ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ หมายถึง การย้ายถิ่นจากเขตชนบท (ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) เข้าสู่กรุงเทพมหานคร

ภาคกลาง หมายถึง จังหวัดที่อยู่ในภาคกลางซึ่งทำการศึกษากลุ่มประชากรที่ย้ายถิ่นมาจาก 24 จังหวัด (แบ่งตามสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี) ใน 24 จังหวัดนั้นไม่นับรวมถึงการย้ายถิ่นระหว่างภายในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ดังนั้นในการศึกษารั้งนี้ภาคกลางจึงประกอบไปด้วย จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดตราด จังหวัดนครนายก จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดราชบุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดอ่างทอง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง จังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งทำการศึกษา กลุ่มประชากรที่ย้ายถิ่นมาจาก 20 จังหวัด (แบ่งตามสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี) ดังนั้นในการศึกษารั้งนี้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะประกอบไปด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครพนม จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดยโสธร จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดเลย จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสกลนคร

จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดหนองคาย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดหนองบัวลำภู
จังหวัดสระแก้ว จังหวัดอำนาจเจริญ

กิจการขนส่งทางน้ำ หมายถึง อุตสาหกรรมภาคการบริการที่เป็นการให้บริการขนถ่ายหรือลำเลียง
สินค้าโดยใช้การขนส่งทางน้ำเป็นทางหลัก กิจการประเภทนี้เป็นกิจการที่มีการดำเนินงานที่ค่อนข้าง
จะซับซ้อนและมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับหน่วยงานหลายหน่วยงานด้วยกันทั้งภาครัฐและเอกชน
และมีกระบวนการทำงานแบบต่อเนื่อง กิจการขนส่งทางน้ำแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆได้ 3 ประเภท ดัง
นี้

1. กิจการบรรทุกขนถ่ายสินค้าในเรือเดินทะเล (เรือใหญ่)
2. กิจการบรรทุกขนถ่ายสินค้าในเรือลำเลียง เรือฉลอม หรือเรือโป๊ะ (ขนาดของเรือที่ใช้
บรรทุกสินค้าจะมีขนาดเล็กกว่าประเภทที่ 1)
3. กิจการบรรทุกขนถ่ายสินค้าในโกดังสินค้า

กิจการขนส่งทางน้ำประเภทบรรทุกขนถ่ายในโกดังสินค้า หมายถึง กิจการบรรทุกขนถ่าย
สินค้าในโกดังสินค้าเพื่อนำสินค้าขึ้นและ/หรือลงในเรือบรรทุกสินค้า โดยมีโกดังสินค้าเป็นที่เก็บ
สินค้าไว้ชั่วคราวก่อนที่จะขนถ่ายสินค้าต่อไปให้ถึงมือผู้รับสินค้า

กรรมกร หมายถึง บุคคลที่ใช้กำลังกายในการทำงาน อาทิเช่น หิ้ว แบก หาม เช่น เพื่อให้ได้มาซึ่ง
ผลตอบแทน แต่โดยทั่วไปจะหมายถึง แรงงานไร้ฝีมือ ซึ่งใช้แรงงาน เป็นส่วนใหญ่

กรรมกรกิจการขนส่งทางน้ำ หมายถึง คนงานที่แบกขนสินค้าที่เป็นลูกจ้างในกิจการขนส่งสินค้า
ทางน้ำทั้ง 3 ประเภท ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งสินค้าเข้า - ออก ในเรือขนาดใหญ่ เรือขนาดเล็ก คลัง
สินค้าหรือโกดังสินค้า

บทบาทหน้าที่ หมายถึง การหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ
สหภาพแรงงาน หมายถึง องค์กรของลูกจ้าง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ใน
การทำงานและเพื่อสวัสดิการของลูกจ้าง

สหภาพแรงงานการขนส่งและการบริการเสริมการขนส่งสินค้าออก(สร.ขนส่งสินค้าออก)
หมายถึง สหภาพแรงงานที่ทำหน้าที่ดูแลสภาพการว่าจ้างและสวัสดิการให้แก่คนงานในกิจการแบก
ขนถ่ายสินค้าในโกดังสินค้าของเอกชน